

Anmeldelser

PAUL GÉROUDET: *Water Birds with Webbed Feet.* (314 pp., talrige illustrationer i sorthvid og farve). – Blanford Press, London 1965. Pris: 42 s.

En god oversigt over alle de europæiske fugle, som har svømmehud, d.v.s. lommer, lappedykkere, stormfugle, skarver, sule, pelikaner, andefugle, mågefugle og alkefugle. Hver art gennemgås for sig, og der gives en udførlig beskrivelse af dragt og mål, levevis, forekomst m.m., ligesom der ved hver art er omtalt den vigtigste nyere litteratur. Teksten dækker særlig forholdene i Schweiz, hvor forfatteren har gjort hovedparten af sine studier og hvor bogen oprindelig udkom (på fransk). Man kunne flere steder have ønsket, at teksten ved oversættelsen til engelsk var blevet omarbejdet, således at den i højere grad dækkede britiske og almene forhold. Det gælder bl.a. gennemgangen af Grågåsen. Bogen er rigt illustreret med gode tegninger, akvareller og fotos, og man må anbefale denne lille håndbog over svømmefugle.

A. H. J.

PAUL GÉROUDET: *Les rapaces diurnes et nocturnes d'Europe.* – (426 pp., talrige illustrationer i sorthvid og farve). – Delachaux & Niestlé, Schweiz 1965. Pris ikke opgivet.

Denne bog minder meget om ovennævnte om svømmefuglene, men den er af langt større værdi, fordi beskrivelserne af rovfuglene og uglerne er mere udførlige, og fordi netop dette stof er mere vanskeligt tilgængeligt. Alle de europæiske arter af rovfugle og ugler er beskrevet indgående, forfatteren fremlægger en omfattende viden, ikke mindst om arternes biologi og forekomst i Alperne. Men også detaljer fra andre egne er medtaget. Bogen er illustreret med mange gode tegninger, akvareller og fotografier; det er en bog, som rovfugleinteresserede ikke kommer uden om.

A. H. J.

KLAUS IMMELMANN: *Australian Finches in Bush and Aviary.* (196 pp., 8 dobbelttavler, hver med 1 farvetavle og 1 sorttavle, de første af NEVILLE W. CAYLEY, forord af ALEC H. CHISHOLM). – Angus & Robertson, Sydney 1965. Pris: 42 sh.

Forf. tilbragte et år, 1959–1960, i Australien med støtte fra Deutsche Forschungsgemeinschaft; hans formål var navnlig studier af de farverige fugle, som han havde indgående kendskab til fra fangenskabshold i Europa, først og fremmest papegøje- og pragtfinker. Denne bog handler om de sidste, som N. W. CAYLEY udgav et arbejde om 1932, under den samme titel og med de samme farvetavler, som er repræsenteret her. Teksten er nyskrevet og af stor betydning for enhver, der har interesse for disse tiltalende småfugle, hvoraf samtlige arter, der forekommer på det australske fastland er behandlet, ingen andre. Teksten giver oplysninger om udseende, tilholdssteder, føde, stemme, ynglebologi og fangenskabstilværelse; men hovedvægten er lagt på vildfuglenes forhold, og resultatet er godt. Ved Gouldsamadinen og Zebrafinken er også arvelighedsforholdene omtalt. Bag i bogen findes en kort, men udmærket bibliografi og et godt sagregister.

LØPP

Thorburn's Birds. Edited with an introduction and new text by JAMES FISCHER. (184 pp. 82 farvetavler). Michael Joseph, London 1967. Pris: 50 sh.

ARCHIBALD THURBURN (1860–1935) er en af klassikerne blandt fuglemalerne. Hos ham nåede kunsten af afbilde fugle et højdepunkt, og mange mener at han var den største af alle. Når man betragter disse vidunderskønne afbildninger i denne bog, lige enestående i det tekniske mesterskab som i den ornithologiske forståelse, er man tilbøjelig til at være enig i denne dom. Alle tavlerne fra hans berømte „British Birds“ (udgaven 1915–16), med afbildninger af over 400 i England forekommende fugle, er her genoptrykt med en forbilledlig repro-

duktion. Teksten, der ledsager tavlerne, er helt ny, skrevet af den bekendte ornitholog JAMES FISHER. Den består af en kortfattet men uhyre komprimeret og meget sagkyndigt udarbejdet oversigt over alle de i England trufne fuglearters forekomst i landet samt deres generelle udbredelse. En ajourført liste over forekomsterne i England findes ikke andetsteds. Noget nyt er også hyppighedsangivelserne for ynglefuglene gennem logaritmer. Tallet 1 betyder, at der højst er 10 ynglepar i landet tallet 5 at der er mellem 1000 og 10.000 o. s. v. Systemet virker praktisk og let. Bogen er en æstetisk nydelse af eksklusiv karakter, og teksten kan betragtes som den længe savnede moderne engelske „check-list“, i stil med de svenske „förteckningar“ og oversigten over Danmarks fugle. F.S.

R. E. MOREAU: The Bird Faunas of Africa and its Islands. (X + 424 pp., 65 tekstfigurer). – Academic Press, New York & London 1966. Pris: 100 sh.

Et meget værdifuldt arbejde om Afrikas fuglefauna, dens udvikling og kår, skrevet af en mand, som har levet en betydelig del af sine bedste år i nævnte verdensdel; han har tænkt over problemerne, og han giver sine erfaringer og sin bedømmelse videre til nutidens og eftertidens ornithologer. Efter forord og indledning følger 2 kapitler om Afrikas naturforhold i nutid og fortid. Derefter behandles Middelhavs-egnene og Sahara, hvis fuglefauna står Europas og Asiens nærmest. I de næste afsnit omtales faunaens sammensætning og relationer, og der drages sammenligninger med helt andre steder på jorden. De følgende kapitler drejer sig om fuglene i skov og åbent land i lavland, groft skitseret i regnskov og i savanne- og ørkenterræn, og i bjergområdernes skovklædte og skovløse egne. Herefter behandles faunaens palæarktiske elementer, der altovervejende er trækgæster, forskellige afrikanske plantesamfundsfugle og endelig dem på øerne i vest og øst, forudsat at disse ligger nogenlunde nær fastlandskysten; øerne øst for Madagascar, Ascension, St. Helena m. fl. er ikke inddraget i undersøgelsen. Selv om det ikke fremgår direkte af titlen, falder de uden for forf.s emne. Han har arbejdet med Afrikas landfugle i denne undersøgelse, ikke med havfuglene, som er alt dominerende på de fjernere småøer, der geografisk henregnes til det afrikanske område.

Bag i bogen findes en god bibliografi og 2 registre, ét over fugle, hvor et par ubetydelige fejlslag i sidehenvisningerne er til at komme over, og ét over

geografiske, økologiske og andre betegnelser. Illustrationsmaterialet består af gode landskabsfotografier, en del tegninger, bl. a. af vigtige fugletyper og talrige kort; uden for figurnummereringen findes på indsiden af bindet kort med navne på de mange nye stater, som det nok kan være bekvemt at have ved hånden. Det er en bog for viderekomne, som har nogenlunde almen naturhistorisk orientering og kendskab til de vigtigste afrikanske fugleformer; den tager faktisk sigte på bedømmelse af udviklingen gennem de sidste 20.000 år. Det kræver arbejde at komme igennem den, men nok mindre end det har kostet forf. at skrive den. LØPP.

ANDERS HOLM JOENSEN: Urfuglen (*Lyrurus tetrrix*) i Danmark. – Danske Vildtundersøgelser, hefte 14, 1967. (102 pp., 18 illustrationer).

I 1953 startedes udgivelsen af en serie skrifter under titlen „Danske Vildtundersøgelser“. Hefterne udsendes af Vildtbiologisk Station, Kalø, når egnede emner foreligger bearbejdet, og adskillige af hefterne har haft et ornithologisk indhold af interesse også for ikke-jægere. Det gælder ikke mindst et par af de sidst udsendte: Paludans arbejde om Ederfuglene i de danske farvande (hefte 10, 1962) og om Grågåsens træk og fældningstræk (hefte 12, 1965) og nu Holm Joensens om Urfuglen i Danmark (hefte 14, 1967).

Så langt oplag rækker, sendes seriens hefter gratis til alle interesserede ved henvendelse til Vildtbiologisk Station, Kalø, 8410 Rønde. Desværre er ingen af ovennævnte hefter længere på lager, så man er henvist til at søge dem på biblioteket.

Den danske fauna undergår til stadighed ændringer, og mange af disse er forårsaget af menneskets virke i landskabet. Alt for ofte mangler vi imidlertid en registrering af, hvor store ændringer, der er tale om, og i næsten alle tilfælde mangler vi det kendskab til arternes krav og levevilkår, som kunne give os en forståelse af, hvorfor sådanne ændringer finder sted, og dermed eventuelt give en mulighed for at gribe ind.

Anders Holm Joensen har nu gjort status for urfuglens vedkommende, samt skitseret artens tilbagegang i Danmark i nyere tid og fremtidsudsigterne for den. Først i 40erne antages forårsbestandene at have været på knap 2.500 fugle, medens den først i 60erne var faldet til godt 1.000. Hovedårsagerne til tilbagegangen er stærk indskrænkning af hedeearealerne samt ændring i de tilbageværende heders karakter, medens jagt ikke kan anses for at have spillet nogen større rolle, og der nedlægges nu årligt mindre end 100 fugle.

En landskabsudvikling til ugunst for urfluglen forudses at ville fortsætte, men en trøst kan søges i, at omkring halvdelen af de nuværende urfugleterraner med ca. 2/3 af den samlede bestand i hvert fald foreløbig vil henligge som hede, idet de enten er fredede områder, reservater eller militære områder. Det understreges imidlertid stærkt, at det ikke er tilstrækkeligt til at hindre, at heden opdyrkes eller beplantes eller på anden måde gøres uanvendelig for urfluglen, men heden må direkte plejes. Det vil blandt andet siges, at man må fjerne selvsåede træer og for eksempel ved afbrænding af partier sikre en fornyelse af lyngen og skabe en varieret vegetation.

Der er lagt et meget stort arbejde i undersøgelsen, hvilket blandt andet heftets sidste halvdel med 45 sider oversigt over jyske urfugleterraner vidner om, og det er lykkedes forfatteren at sammenføje de mange data til en helhed. Vi har med Holm Joensens arbejde fået et klart og meget nyttigt billede af urfluglens plads i den danske natur – og det har sikkert været hensigten – meget om artens biologi i snævrere forstand bringer det os derimod ikke.

BIRGER JENSEN

AUSTIN L. RAND & E. THOMAS GILLIARD: *Handbook of New Guinea Birds*. (X + 612 pp. + et upagineret artsregister på 16 pp., 5 farvetavler, 24 dobbelte sorttavler med tegninger af fugle, 1 kort). – Weidenfeld & Nicolson, London 1967.

På smudstitelbladets bagside bringes den triste meddelelse om E. T. GILLIARD's død i januar 1965; manuskriptet var dog afsluttet, og vi har nu en meget smuk, tidssvarende og særdeles brugbar håndbog i den papuanske fuglefauna. Efter et par korte indledende afsnit om arbejdsplan og om områdets naturforhold med henblik på dets fugle følger omtaler af de ca. 650 arter i systematisk rækkefølge, der starter med kasuarerne og slutter med pragtfinkerne. De forskellige familier karakteriseres, og hvis en slægt har flere arter i området, beskrives også den; bestemmelsesnøgler, som kan være til stor nytte, findes også. Ved hver art er der fyldestgørende omtaler af udseende, udbredelse, underarter, yngleforhold og andre biologiske træk af interesse. Illustrationsmaterialet dækker et repræsentativt udvalg af de forskellige fugletyper; det er meget smukke tegninger, udført af D. E. TIBBITS og A. E. GILBERT.

Interessen for fugle fra Ny Guinea med omliggende øer er af gammel dato på grund af de særprægede og farvestrålende former, der blev sendt

til fjermarkederne i Europa, og her var paradisfuglene nok mest efterspurgt. Af denne families 43 arter forekommer 38 på Ny Guinea, hvis befolkning har pyntet sig med deres fjer fra gammel tid. LINNÉ (1758: 110) kaldte den Store Paradisfugl *Paradisaea apoda*, fordi „de gamle fejlagtigt sagde, at den manglede fødder”, som var skåret af de fugle, der blev eksporteret til de oversøiske modevirksomheder. I mange år tærede efterstræbelserne hårdt på disse dyr; men de har klaret sig, og i dag hører de ikke til „problemfuglene”. De forskellige arter af paradisfugle kan nu være almindelige eller ligefrem talrige i deres hjemegne, og så længe skovene, de lever i, får lov til at stå, kan denne tilstand formentlig opretholdes. LØPE.

RUDOLF VERHEYEN: *Oologia Belgica*. Plancher af PAUL DE VREE (331 pp., 72 farvetavler). Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique. Bruxelles 1967. Pris: B.Fr. 775.

Prof. VERHEYEN, der døde 1961, nåede ikke at se dette sit hovedværk udgivet, skønt det meste af manuskriptet forelå allerede 1947. Hans søn, R. FR. VERHEYEN, der også er ornitholog, har nu ajourført bogen, hvis udgivelse er bekostet af Institut Royal i Bruxelles. Værket omhandler de belgiske fugles yngleforhold med særligt henblik på deres rede og æg. Ved hver art er givet en kort beskrivelse, og en omtale af ynglebiotopen, redeanbringelsen, selve reden, æglægningstiden, kuld størrelsen, æggens farve, form og størrelse, rugetid og kuldantallet. Æggens størrelse er opgivet som længde og bredde i nøjagtige tabeller med middelværdier og standardafvigelse (med 4 decimaler), baseret på et som regel meget omfattende materiale. De meget omhyggelige angivelser gør bogen til en værdifuld håndbog, især når der skal sammenlignes med forholdene i andre lande. Nogen videnskabelige konklusioner drages dog ikke, men der gøres i en længere indledning opmærksom på den betydning man må tillægge oologien som del af ornithologien. Forfatteren kommer her også ind på de private ægsamlinger, indsamlet af amatører, og opgor at disses videnskabelige betydning som regel er „strictement nul”. De medfølgende ægtavler viser i mange tilfælde variationen i ægfarven hos de enkelte arter, vist gennem serier på op til 12 æg af samme art. Gengivelserne af æggene er oftest smukke og vellignende. F.S.